PROGRAM FoC 2018 – 2024

FUNDAMENTALS OF CARE

ET TVÆRINSTITUTIONELT SAMARBEJDE I REGION NORDJYLLAND OM

PERSONCENTRERET SYGEPLEJE

FORORD

I 2012 indgik Danmark, med repræsentation fra Aalborg Universitetshospital og Aalborg Universitet, i et internationalt samarbejde om udvikling af en begrebsramme for sygepleje kaldet Fundamentals of Care. Det internationale samarbejde blev etableret i 2008 i regi af International Learning Collaborative under ledelse af professor og sygeplejerske Alison Kitson, Adelaide, Australien. Udover Australien og Danmark er USA, UK, Canada, Norge, Sverige, Holland, Japan og Kina repræsenteret i samarbejdet.

Fundamentals of Care forstås som personcentreret sygepleje med fokus på kontinuitet og høj faglighed. Begrebsrammen er under fortsat udvikling, og den er ikke knyttet an til diagnoser, institutioner eller behandling. Udvikling af begrebsrammen er en reaktion på, at sygepleje verden over ikke altid leveres med tilstrækkelig kvalitet med deraf følgende utilsigtede hændelser, funktionstab hos patienter, uacceptable patientdødsfald og øgede omkostninger for et i forvejen belastet sundhedsvæsen.

Som medlem af det internationale samarbejde har Danmark, med repræsentation fra seks institutioner i Region Nordjylland, påtaget sig en vigtig rolle med at indarbejde begrebsrammen i planlægning og gennemførelse af klinisk sygepleje og uddannelse, undervisning, ledelse, udvikling og forskning i klinisk sygepleje. 'Program FoC 2018 – 2024' er udarbejdet med henblik på at synliggøre og koordinere det tværinstitutionelle samarbejde og skabe et fælles grundlag for det danske bidrag til arbejdet med udvikling af videnskabelig dokumenteret sygepleje til gavn for patienter og borgere.

Udkast til 'Program FoC 2018 – 2024' er udarbejdet af forskere og ledere ansat ved:

- Klinisk Institut, Aalborg Universitet og Forskningsenhed for Klinisk Sygepleje, Aalborg Universitetshospital (professor og forskningsleder Erik Elgaard Sørensen, lektor Mette Grønkjær)
- Center for Kliniske Retningslinjer, Health Science and Technology, Aalborg Universitet (professor Preben Ulrich Pedersen)
- University Collage Nordjylland (uddannelseschef Iben Bøgh Bahnsen)
- Fakultet for Sygepleje og Helse, Nord Universitet, Bodø, Norge (professor Lisbeth Uhrenfeldt).

Med henblik på endelig udformning og godkendelse har 'Program FoC 2018 – 2024' været genstand for drøftelser og kommentering blandt ledere og forskere ansat ved:

- Psykiatrien Region Nordjylland (direktør Anette Sloth)

- Hjemmesygeplejen, Aalborg Kommune (sygeplejechef Helen Kæstel)
- Regionshospital Nordjylland (plejefaglig direktør Charlotte Fuglesang)
- Aalborg Universitetshospital (sygeplejefaglig direktør Lisbeth Kjær Lagoni)
- Forskningsenhed for Klinisk Sygepleje, Aalborg Universitetshospital (postdoc Britt Laugesen, Siri Lygum Voldbjerg, Helle Haslund Thomsen, Charlotte Brun Thorup, Mona Kyndi Pedersen, Lone Jørgensen, Birgith Pedersen og Karin Bundgaard Mikkelsen).

Udkast udarbejdet november 2017.

Revideret Marts 2018.

INTRODUKTION

Der eksisterer i stigende grad dokumentation for, at sygeplejersker verden over, ikke så konsekvent som nødvendigt, leverer en tilstrækkelig kvalitet i sygepleje (1-4). Det på trods af mange initiativer, standarder, forskning, politiske rapporter og anbefalinger, der fokuserer på planlægning og udøvelse af personcentreret sygepleje (5). Sygepleje har som formål at hjælpe den enkelte patient/borger med at udføre de handlinger, som denne selv ville udføre, såfremt den nødvendige styrke, vilje eller viden havde været tilstede, med henblik på at øge sundhed og velvære, fremme rehabilitering eller understøtte muligheden for en fredfyldt død (5:14). Ifølge The Garling Report (1) og The Francis Report (2) fører mangelfuld sygepleje til utilsigtede hændelser og i særlige tilfælde til uacceptable patientdødsfald. Indrapporterede utilsigtede hændelser til Styrelsen for Patientsikkerhed (3) dokumenterer, at ovenstående også er gældende i Danmark. Derfor indgik forskere fra Forskningsenhed for Klinisk Sygepleje på Aalborg Universitetshospital og Aalborg Universitet i 2012 i et internationalt samarbejde, med det formål at påtage sig en aktiv førerposition i Region Nordjylland og i Danmark, i udviklingen af en sikker og respektfuld sygepleje af høj kvalitet. Samarbejdet resulterede i en beskrivelse af en begrebsramme for personcentreret sygepleje kaldet 'Fundamentals of Care' (FoC) (6). FoC-begrebsrammen er udviklet induktivt på baggrund af empiriske studier, der belyser sygepleje ud fra patienters, pårørendes og sygeplejerskers perspektiv, ligesom den er i tråd med publicerede reviews om personcentreret sygepleje (7-9).

En fælles begrebsramme kan hjælpe sygeplejersker til at prioritere mellem nogle opgaver før eller frem for andre, hvilke opgaver der hører sammen, og hvilke der kan integreres (10). Begrebsrammen er under fortsat udvikling, og knytter ikke an til diagnoser, institutioner eller behandling. Den fokuserer derimod på, hvordan patient og sygeplejerske i en tryg og kompetent atmosfære foretager en fælles vurdering af patientens situation, udarbejder en fælles handleplan, udfører, monitorerer og justerer denne med henblik på evaluering og afslutning af indsatsen inden for rammerne af FoC. I FoC-begrebsrammen indgår tre dimensioner for samarbejde, der udgør tre koncentriske cirkler (Bilag 1): En central dimension for etablering af relationen, omgivet af en dimension for integrering af sygepleje og en perifer dimension, der omhandler konteksten for sygepleje (6).

Som medlem af det internationale samarbejde International Learning Collaborative (ILC), deltager Danmark med repræsentation fra Region Nordjylland, i en fortsat udvikling af begrebsrammen og en international handleplan (5). Med handleplanen følger, at begrebsrammens enkelte elementer, de tre dimensioner og sammenhænge herimellem fremadrettet gøres til genstand for en række videnskabelige undersøgelser med henblik på en fortsat udvikling af rammen. Kliniske sygeplejersker, ledere, undervisere og forskere i sygepleje tildeles hver især en række opgaver i henhold hertil (5). I Region Nordjylland sker det med afsæt i 'Program FoC 2018 – 2024', der indeholder strukturerede, planlagte aktiviteter på tværs af sektorer (Stat, region og kommune) og de seks institutioner: Aalborg Universitet (AAU) (Klinisk Institut (KI) og Center for Klinisk Retningslinjer/Health Science and Technology (CKR/HST)), Aalborg Universitetshospital (AAUH) (Forskningsenhed for Klinisk Sygepleje (FoKSy)), University College Nordjylland Sygeplejerskeuddannelsen (UCN), Psykiatrien Region Nordjylland (PRN), Aalborg Kommune Hjemmesygeplejen (AAK), Regions Hospital Nordjylland (RHN).

FORMÅL

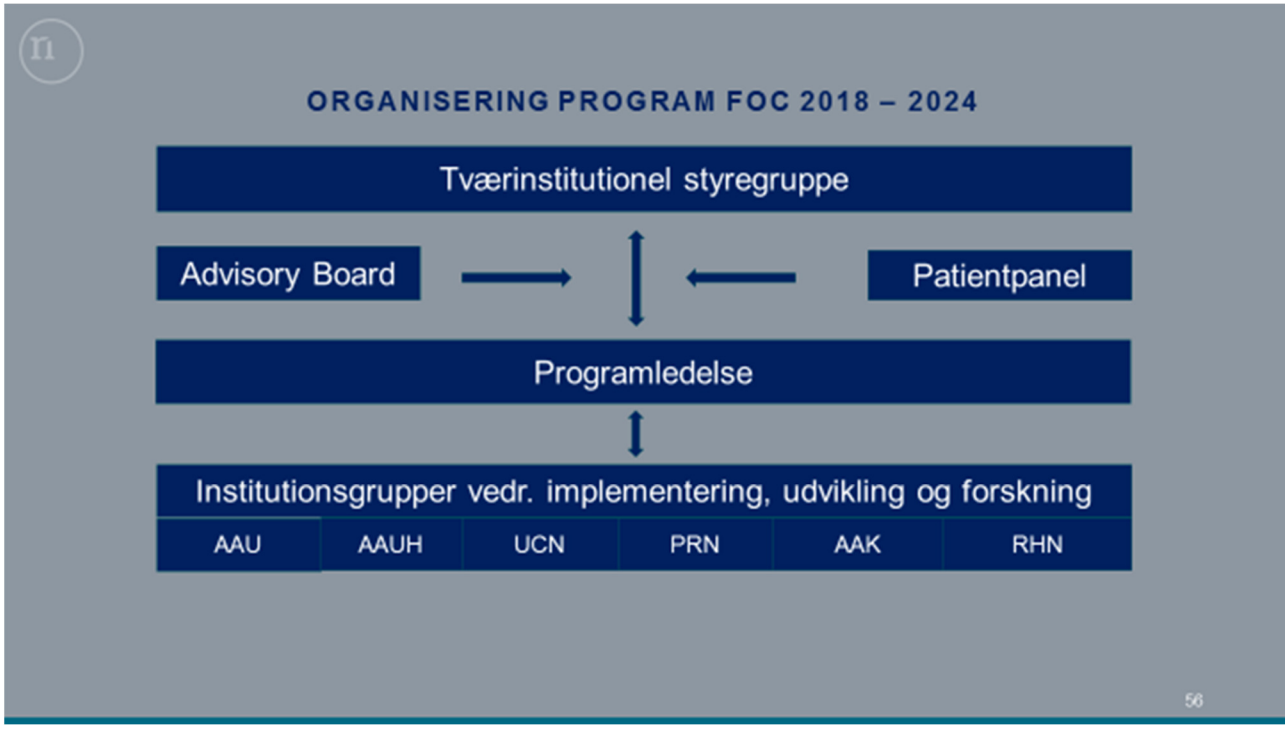
Det overordnede **formål** med 'Program FoC 2018 – 2024' er at udbrede kendskabet til FoC-begrebsrammen, stimulere til engagement heri, samt indarbejde rammen i den overordnede planlægning og udførelse af klinisk sygepleje og uddannelse, undervisning, ledelse, udvikling og forskning i klinisk sygepleje ved Aalborg Universitet, Aalborg Universitetshospital, Sygeplejerskeuddannelsen University College Nordjylland, Psykiatrien Region Nordjylland, Aalborg Kommune og Regions Hospital Nordjylland.

På det konkrete plan er de **lokale mål** med 'Program FoC 2018 – 2024' at:

- Patienter og borgere oplever en personcentreret sygepleje baseret på kontinuitet og høj faglighed
- Sygeplejerskers og sygeplejestuderendes monofaglige kompetencer til stadighed udvikles med henblik på at kunne bidrage til at styrke samarbejde om patientforløb i og på tværs af institutioner og sektorer
- Personcentreret sygepleje er velargumenteret, bygger på relevant forskning og er retningsgivende på tværs af institutioner
- Forskning i personcentreret sygepleje initieres og gennemføres og bidrager i et internationalt samarbejde til begrebsrammens empiriske grundlag og sygeplejeprofessionens faglige og videnskabelige udvikling
- Repræsentanter for patienter og borgere deltager i videreudvikling af 'Program FoC 2018 – 2024'.

ORGANISERING

'Program FoC 2018 – 2024' er organiseret om et samarbejde på tværs af de seks institutioner AAUH, AAU, UCN, AAK, RHN, PRN. For at sikre en gennemsigtig samarbejdskultur og inddrage forskellige perspektiver, er der etableret en styregruppe, en programledelse og seks institutionsgrupper. Dertil kommer et internationalt advisory board og et patientpanel.

Styregruppe

Den tværinstitutionelle styregruppe er rådgivende for programledelsen på det strategiske niveau. Styregruppen skal:

- Sikre overensstemmelse mellem programmets aktiviteter og de tilstedeværende ressourcer
- Koordinere forsknings-, udviklings- og implementeringsarbejdet på tværs af sektorer og institutioner i regionen
- Indgå i et tæt samarbejde med programledelse, det internationale advisory board og patientpanel.

Sammensætning: Medlemmer af styregruppen består af mindst én ledelsesrepræsentant fra hver af de seks institutioner. Følgende medlemmer er udpeget:

Professor og programansvarlig Erik Elgaard Sørensen, KI/AAU og FoKSy/AAUH

Sygeplejefaglig direktør Lisbeth Kjær Lagoni, AAUH

Uddannelseschef Iben Bøgh Bahnsen, UCN

Psykiatridirektør Anette Sloth, PRN

Sygeplejechef Helen Kæstel, AAK

Plejefaglig direktør Charlotte Fuglesang, RHN.

Styregruppen afholder møde i Forskningens Hus, AAUH én gang årligt og derudover ved behov. Størstedelen af styregruppens aktiviteter forventes afviklet via mails.

Programledelse

Programledelsen er ansvarlig for at lede 'Program FoC 2018 – 2024' i et tæt samarbejde med styregruppe, institutionsgrupper, det internationale advisory board og patientpanel.
Programledelsen er ansvarlig for at:

- Udarbejde politikpapirer og øvrige dokumenter om Program FoC, og at sikre at den skriftlige kommunikation udadtil er retvisende og aktuel
- Udarbejde en overordnet forskningsprotokol med dertil hørende work packages
- Etablere et patientpanel og sikre patienters involvering i henhold til panelets opgaver
- Indkalde ressourcepersoner og nedsætte ad hoc grupper under hensyntagen til programmets videnskabelige progression
- Udbrede kendskabet til FoC-begrebsrammen i relevante fora
- Inddrage det internationale advisory board i relevante sammenhænge
- Initiere og afvikle temadage af relevans for programmet og interessenter
- Ansøge om fondsmidler til understøttelse af forskning i FoC
- Være i fortløbende dialog med styregruppen om programudviklingen med henblik på at sikre koordination tværinstitutionelt og at sikre at programudviklingen er realiserbar.

Sammensætning: Medlemmer af programledelsen består af forskere eller ansatte med videnskabelige kompetencer og/eller med tilknytning til de seks institutioner. Følgende medlemmer er udpeget:

Professor og programansvarlig Erik Elgaard Sørensen, KI/AAU og FoKSy/AAUH

Lektor Mette Grønkjær, KI/AAU og FoKSy/AAUH

Postdoc Lone Jørgensen, AAUH

Postdoc Karin Bundgaard, AAUH

Postdoc Britt Laugesen, AAUH

Postdoc Siri Lygum Voldbjerg, UCN/AAUH

Professor Preben Ulrich Pedersen, CKR/AAU

Konsulent Charlotte Leubek, Sygeplejen AAK

Postdoc Rikke Jørgensen, PRN

Leder for sygeplejefaglig udvikling Karin Kristoffersen, PRN

Udviklingsansvarlig sygeplejerske Karen Lind, RHN

Uddannelsesansvarlig sygeplejerske Jette Larsen, RHN

Professor Lisbeth Uhrenfeldt, Bodø, Norge indgår som ad hoc medlem.

Programledelsen afholder møde hver anden måned. Møderne afvikles i Forskningens Hus og ledes af den programansvarlige eller en udpeget næstformand.

Internationalt advisory board

Advisory board rådgiver programledelsen i strategiske og videnskabelige anliggender.
Sammensætning: Boardet er internationalt sammensat af repræsentanter med særlige strategiske, videnskabelige og ledelsesmæssige kompetencer. Følgende medlemmer ønskes udpeget:
Professor, dekan Alison Kitson, Flinders University, Adelaide, Australien (ekspertice i FoC)
Professor Jack Needleman UCLA, USA (økonomi- og management perspektiv rettet mod FoC)
Formand Danske Patienter Camilla Hersom, København (patientperspektivet)
Dekan Lars Hvilsted Rasmussen, AAU (øverste strategiske universitære ledelsesniveau)
Forskningschef/institutleder Søren Philkær Hjortshøj, KI/AAU og AAUH (lokal universitær forankring)
Forskningschef David Mayntz fra UCN, Aalborg (uddannelsesperspektiv)
Vicedirektør Jan Mainz, Aalborg (psykiatriperspektiv)
Ældre- og sundhedschef Annette Secher Aalborg (kommunalt ældre- og sundhedsperspektiv).

Patientpanel

Der etableres et patientpanel i form af organisatorisk brugerinddragelse med henblik på at sikre overensstemmelse imellem 'Program FoC 2018 – 2024' og patienters ønsker og behov for videnskabelig dokumenteret sygepleje (11). En metode til organisatorisk brugerinddragelse er aktiv patientrepræsentation, hvor patienter deltager direkte i beslutninger og planlægning med henblik på at:

- Bidrage med egne erfaringer med relevans for programmets tilblivelse, udvikling, implementering og evaluering
- Udbrede kendskabet til FoC-begrebsrammen i egne netværk
- Bidrage med konstruktiv kritik ved fremstilling af politikpapirer og øvrige dokumenter om 'Program FoC 2018 – 2024' med patient-/pårørende perspektiver og til at al kommunikation udadtil er retvisende og aktuel
- Indgå i samarbejde med programledelse om udarbejdelse af forskningsprotokol med dertilhørende work packages med henblik på at patient- og pårørende perspektiver fortløbende involveres
- Indgå i samarbejde med programledelse om udarbejdelse af ansøgninger om fondsmidler med henblik på at patient- og pårørende perspektiver fortløbende involveres
- Indgå i samarbejde med programledelse og respektive institutionsgrupper om udformning og realisering af lokale forskningsstrategier under 'Program FoC 2018 – 2024'.

Sammensætning: Medlemmer af patientpanelet består repræsentativt af fire patienter som indenfor de seneste to år har været til behandling på hospital i Region Nordjylland. Patientpanelet fungerer som et samlet panel og repræsenterer patienter af begge køn fra forskellige hospitaler (RHN, PRN, AAUH), unge og voksne med gode og mindre gode oplevelser samt med korte og længerevarende indlæggelsesforløb. Endvidere skal to af medlemmerne enten forud for indlæggelse eller efter udskrivelse have behov for ydelser fra hjemmesygepleje leveret af AAK.

Programledelsen er ansvarlig for en tilfældig udpegning af medlemmer i programmets opstartsfase i 2018 under hensyntagen til repræsentativitet. Ved kontakt til potentielle medlemmer udleveres Håndbogen for patientrepræsentanter i sundhedsvæsenet (12). Accept til at indgå i patientpanelet sker i form af udfyldelse af et spørgeskema, der angiver den pågældendes indlæggelsesforløb samt tilladelse til at programledelsen må kontakte medlemmet pr. mail. Medlemmerne kan til enhver tid trække sig fra panelet. Patientpanelet inviteres til møde med programledelsen én gang om året. Undervejs i programmets afvikling og de iværksatte programaktiviteter kan det blive aktuelt at oprette flere, andre og større patientpaneler ad hoc med det formål at inddrage patienters viden og perspektiver på følgende måder: elektroniske spørgeskemaundersøgelser, fokusgruppeinterviews, feedback på oplæg, ideer eller skriftligt/elektronisk materiale, workshops samt møder i styregruppe, programledelse, advisory board og institutionsgrupper.

Institutionsgrupper

De seks institutioner, der indgår i 'Program FoC 2018 – 2024', har hver især særlige kontekstuelle kendetegn. Med henblik på at bidrage til programmets udvikling, implementering og evaluering i disse kontekstbundne institutioner, etableres seks institutionsgrupper. De enkelte institutionsgrupper skal med reference til programledelsen:

- Udbrede kendskabet til FoC-begrebsrammen i relevante fora i institutionen med afsæt i politikpapirer og øvrige dokumenter
- Initiere og afvikle temadage af relevans for programmet og interessenter
- Indgå i forskningssamarbejde med afsæt i den overordnede forskningsprotokol og dertil hørende work packages
- Bidrage til en tværinstitutionel koordinering og realiserbar programudvikling
- Indkalde ressourcepersoner og nedsætte ad hoc grupper under hensyntagen til programmets udvikling

Den enkelte institutionsgruppe ledes af en repræsentant, der har sæde i programledelsen. Den enkelte institution beslutter, hvordan arbejdet afvikles, herunder deltagere og mødehyppighed.

TIDSRAMME

'Program FoC 2018 – 2024' igangsættes i januar 2018, forventes afsluttet med udgangen af 2024. 2018 har fokus på etablering og igangsættelse af det tværinstitutionelle samarbejde, programledelse, advisory board, patientpanel og institutionsgrupper. Endvidere udarbejdelse af forskningsprotokol med dertilhørende work packages.

Følgende skal være nået i 2018:

- Januar: Etablering af og første møde i den tværinstitutionelle styregruppe
- Februar: Etablering af og første møde i foreløbig programledelse
- Marts: Møde i foreløbig programledelse: 'Program FoC 2018 – 2024'
- April: Møde 1 i programledelse.
- Maj: Etablering af advisory board, patientpanel og institutionsgrupper
- Juni: ILC Møde. Møde med Alison Kitson om 'Program FoC 2018 – 2024'
- August: Møde 2 i programledelsen
- September: Tværfaglig workshop

- Oktober: Møde 3 i programledelsen
- November: Skype møde i advisory board. Tværfaglig workshop.
- December: Møde 4 i programledelsen. Færdiggørelse af forskningsprotokol og work packages.

2019 – 2024 omhandler forskning i henhold til forskningsprotokol samt arbejde med udvikling og fortsat implementering af FoC-begrebsrammen. Der skal på baggrund af forskningsprotokol med dertilhørende work packages fortløbende ansøges om fondsmidler. Følgende møder planlægges:

- Januar: Årligt møde i den tværinstitutionelle styregruppe
- Februar: Møde i programledelse
- April: Møde i programledelse
  Samling af patientpanel og møde med programledelsen
- Juni: Møde i Advisory Board. ILC møde.
- August: Møde i programledelse
- Oktober: Møde i programledelse
- December: Møde i programledelse

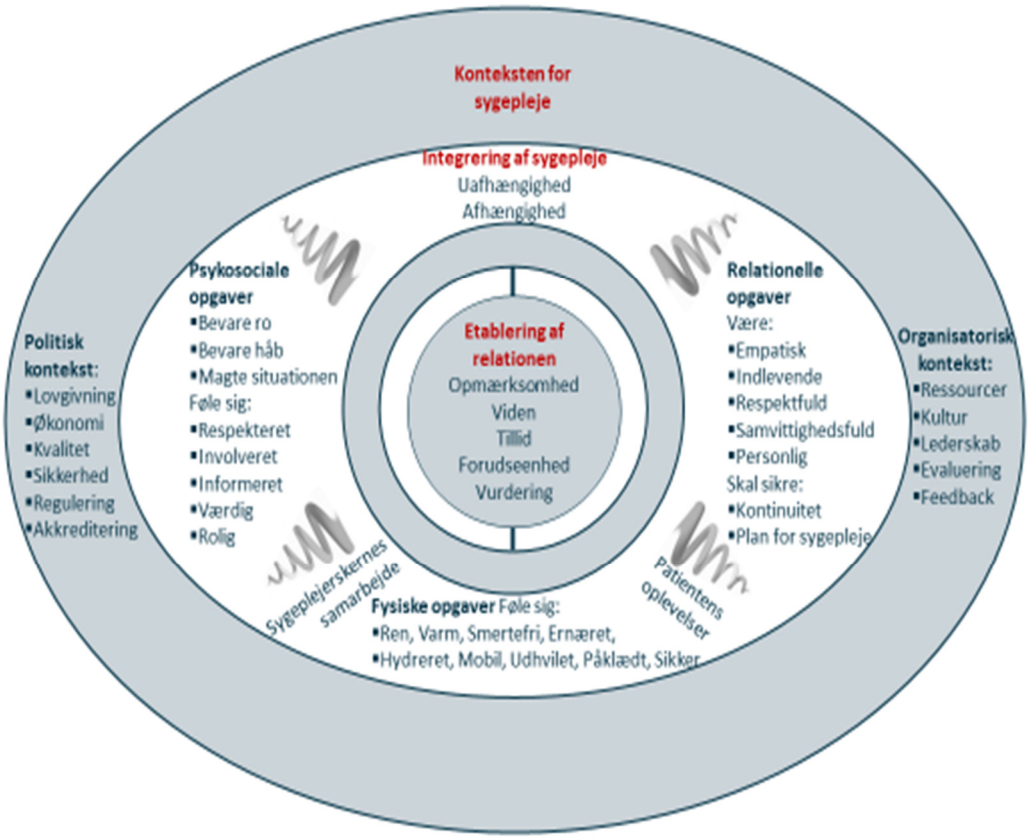
I foråret 2019 og 2021 samt efterår 2024 planlægges afvikling at tværinstitutionelle temadage med fokus på igangsættelse (2019), midtvejsevaluering (2021) samt afslutning (2024) af forskning i henhold til protokol.

REFERENCER

1. Garling P. Final Report of the Special Commission of Inquiry, Acute Care Services in NSW Public Hospitals. NSW Department of Premier and Cabinet, 2008.
2. Francis ROC. Report of the Mid Staffordshire NHS Foundation Trust Inquiry. Department of Health. Patients First and Foremost: The Initial Government Response to the Report of the Mid Staffordshire NHS Foundation Trust Public Inquiry. Vol. 8576. The Stationery Office, 2013.
3. Styrelsen for Patientsikkerhed 2016. Styrelsen for Patientsikkerhed 2016. Dansk Patientsikkerhedsdatabase Årsberetning 2015, København. ISBN (digital): 978-87-998966-0-8.
4. Ausserhofer D, Zaner B, Busse R, Schubert M, De Geest S, Rafferty AM, Ball J, Scott A, Kinnunen J, Heinen M, Sjetne IS, Moreno-Casbas T, Kozka M, Lindqvist R, Diomidous M, Bruyneel L, Sermeus W, Aiken LH, Schwendimann R (2013). Prevalence, patterns and predictors of nursing care left undone in European hospitals: results from the multicountry cross-sectional RN4CAST study. BMJ Qual Saf 2014;23:126-135
5. Kitson A, Conroy T, Kuluski K, Lyons R. Reclaiming and redefining the Fundamentals of Care: Nursing's response to meeting patient's basic human needs. Adelaide, South Australia: School of Nursing, the University of Adelaide, 2013. Hentet 17. oktober 2016. www.health.adelaide.edu.au/nursing
6. Sørensen EE, Bahnsen IB, Pedersen PU, Uhrenfeldt L (2017). Sygepleje tilbage til det basale. Fag og Forskning (1): 52-57
7. Kitson A, Marshall A, Bassett K, Zeitz K. What are the core elements of patient-centred care? A narrative review and synthesis of the literature from health policy, medicine and nursing. Journal Advanced Nursing 2013; 69 (1):4-15.
8. Kitson A, Conroy T, Wengstrom Y, Profetto-McGrath J, Robertson-Malt S. Defining the fundamentals of care. International Journal of Nursing Practice 2010; 16:423-434.
9. Kitson A, Robertson-Malt S, Conroy t. Identifying the Fundamentals of Care within Cochrane Systematic reviews: The role of the Cochrane Nursing Care Field Fundamentals of care Node. International Journal of Nursing Practice 2013; 19:109-115
10. Jørgensen B, Steenfeldt VØ (2010). Med sygeplejeteori som referenceramme. Gads Forlag
11. VIBIS (2016). https://danskepatienter.dk/vibis/om-brugerinddragelse/definition-af-brugerinddragelse

12. Danske Regioner (2011). Håndbogen for patientrepræsentanter i sundhedsvæsenet (Danske Patienter 2011).

BILAG

Fundamentals of Care: En tredimensionel begrebsramme for sygepleje (6).